

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההוצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

האדם השלם מהווה סולם לעליית העולמות כולם

פרשת ויצא, שנת תשע"ו

מה מסמל הסולם בחלום יעקב

"וַיַּחֲלֹם וַהֲנֶה סֹלֶם מֻצָּב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים

עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: וַהֲנֶה ה' נֹצֵב עָלָיו וְגו' " (בראשית כח, יב-יג).

עם יציאתו של יעקב לחרן נגלה אליו השי"ת בחלום, מבטיח לו דברים שגבים עד מאוד, לעצמו ולדורי דורות. אבל לפתחנו נצבות מספר שאלות קשות: א. מה מקומו של הסולם בחלום שלפנינו? שהרי הוא אינו מקושר לא להבטחות האישיות שניתנו ליעקב ולא להבטחות לכלל ישראל. ב. למה דווקא יעקב ראה חלום עם סולם שעליו מלאכים? ג. לימדונו רבותינו, שיעקב הלך לישיבתו של שם לארבע עשרה שנה. למה הימרה את פי אביו ואמו ולא הלך מיד לבית לבן? ד. למה שהה בישיבה דווקא ארבע עשרה שנה, לא פחות ולא יותר?

תיאור המלאכים טעון הסבר, שכן אנו רגילים לחשוב שמלאכים נמצאים בשמי רום, ואילו אנו בני אדם נמצאים למטה. ברם, כאן רואים אנו, שהמלאכים עולים מן הארץ כלפי מעלה ואחר כך יורדים. אם כן, מהיכן הם באו? ברם, לפני שניגש לגופו של עניין, יש מן הטעם להציג את דבריו של המשגיח דמיר, רבי ירוחם זצ"ל:

"שני דברים על האדם לידע: הידיעה הא', שהסודות הכי גדולים, כל 'העולמות' והרקיעים שבספרי הקבלה, נקראים סודות רק ביחס למי שאינו יודעם ומכירם, אבל לא מחמת שבעצמותם הם דברים סודיים וטמירים, שבאמת הנם דברים פשוטים וגלויים. הסוד הכי גדול הלא הוא הבורא ית' בעצמו, וסוד זה הריהו גלוי ופשוט לכל: 'מלא כל הארץ כבודו' ו'אין עוד מלבדו', הם מהסודות היותר גדולים, ובאמת הרי סודות אלו הם דבר פשוט וגלוי בכל הבריאה כולה, עד שמי שאינו יודע מסוד זה אין לו חלק באלוקי ישראל. הידיעה הב': שמדרגתנו אנו הרי היא בתכלית ההפוך, שהדברים הכי פשוטים הרי הם אצלנו 'סוד' " (דחוי"מ ח"א עמ' ש).

ניגש אפוא, לראות את דברי מרן הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל בביאור העניין:

" 'סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְגו' ' (בראשית כח, יב), ולא אמר מוצב 'בארץ', אלא 'ארצה', שפירושו לארץ, ומשמעו שראש עיקר שרשו – בשמים ממעל, **ומשם הוא משתלשל ויורד, עד לארץ יגיע**. והוא הנשמת חיים של האדם, שמתאצלת כביכול מנשימת פיו יתברך שמו, ומשם משתלשלת כסולם ושלשלת, ומתקשרת עם הרוח, והרוח בנפש, עד רדתה לזה העולם בגוף האדם" (נפש החיים שער א, פ"ט).

ישנן שתי אפשרויות להציב סולם, האחת – כשאדם נמצא במקום נמוך וברצונו להגיע למקום גבוה, אזי הוא מציב את הסולם 'בארץ' ואת ראשו הוא משעין על נקודת תמך במקום הגבוה אליו הוא רוצה להגיע ואז הוא מטפס על שליבות הסולם ממטה למעלה. אבל, אם אדם נמצא במקום גבוה והוא חפץ לרדת למקום נמוך, הרי שהוא משלשל סולם כלפי מטה ולאחר מכן יורד על הסולם. פעולה זו מוגדרת הורדת סולם 'ארצה', כפי שמופיע הביטוי בפרשה שלפנינו. ברור, שהצבת סולם באופן זה נדירה מאוד. והנה, מדייק רבינו ז"ל, הסולם שיעקב ראה הורד ממעלה כלפי מטה, והוא מסמל את **נשמת האדם** שמקורה מן המקום הגבוה ביותר, והיא אחוזה שם ומשתלשלת עד למקום הנמוך ביותר בבריאה, בכך שהיא נכנסת אל תוך גוף עשוי "עפר מן האדמה" (בראשית ב, ז).

הרי ידועים דבריו של הגר"א שהובאו ב"אבן שלמה: "מצד הגוף והנפש, האדם הוא גרוע מכל החי. אבל מצד הרוח והנשמה גדול מכולם" (פ"א, ו).

אדם או מלאך, מי גדול ממי?

על פי הדברים הנ"ל, שרבינו ז"ל הביא להם תימוכין לרוב, שהסולם מסמל את האדם והמלאכים עולים ויורדים בו, יוצא, שהאדם גדול מן המלאכים. מפני שרק עליו הם יכולים 'לטפס' למקום גבוה יותר. האומנם? פונה רבינו ז"ל לעסוק בשאלה מפורסמת, מי מבין השניים גדול יותר, המלאך או האדם? וכה דבריו:

"בענין שינוי דעות שבין גדולי הראשונים ז"ל, אם האדם מישראל גדול מהמלאך, או מלאך גדול ממנו, וכל אחד משני הדעות מביא ראיות מפורשות ממקראות מפורשים. ועל פי דברינו הנ"ל יתבאר אשר באמת אלו ואלו דברי א-להים חיים, רק בבחינות חלוקים.

כי ודאי **מלאך גדול מהאדם**, הן בעצם מהותו, הן בגודל קדושתו ונפלאות השגתו, אין ערך ודמיון ביניהם כלל. וכמ"ש בזוהר חדש בראשית במדרש הנעלם בפסוק ויקרא א-להים לאור יום' 'השגת המלאכים היא השגה גדולה, מה שאין כן למטה מהם, השגה שניה כו', השגה שלישית היא השגת המדרגה התחתונה אשר בעפר יסודה, והיא השגת בני אדם'. 'המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מעלה תחילה, ומהם יורד לשמים

וכל צבאם, ומהם אל האדם' (שם טז, ב). תרומה (קכט, ב) : 'מלאכי עלאי אינון

קדישין יתיר מינן'. [מלאכים עליונים, הם קדושים יותר מאתנו]'' (נפש החיים שער א, פ"י).

נבאר את דבריו. נשמת האדם מאחר והיא צריכה להיכנס לגוף גשמי, היא חייבת 'להתגמד'. בעוד, שהמלאך שנשאר כיישות רוחנית טהורה, עוצמתו וכוחו גדולים ביותר. כך כתב גם הרמב"ם בהל' יסודי התורה (ג, ט) :

"כל הכוכבים והגלגלים כולם בעלי נפש ודעה והשכל הם. והם חיים ועומדים ומכירים את מי שאמר והיה העולם. וכשם שמכירים הקב"ה כך מכירים את עצמם ומכירין המלאכים שלמעלה מהן. ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מהמלאכים וגדולה מדעת בני אדם".

הרי לנו מפורשות, שהמלאכים הם היישות בעלת הרוחניות הגבוהה ביותר! ובמסכת ראש השנה (כא, ט) : "נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולן נתן למשה חסר אחד שנאמר (תהלים ח, ו) : 'וַתִּתְּסַרְהוּ פָּעֻט מֶאֱ-לֵהִים'. ופירש רבינו חננאל : "נ' שערי בינה נבראו למלאכי האלקים'. וכן כתב הגר"א בשיר השירים (ב, ט) : "שלא ניתן למשה רק מ"ט שערי בינה אבל **המלאכים יודעים את הכל**" אפילו יותר ממשה!

מה הוא מלאך ובמה אדם גדול ממנו

ממשיך רבינו ז"ל ומבאר : "אמנם בדבר אחד, **יתרון גדול לאדם מהמלאכים**, והוא העלאת **והתקשרות העולמות** והכחות והאורות אחד בחבירו, אשר זה **אין בכח כלל לשום מלאך**.

והוא מטעם הנ"ל, כי המלאך הוא בעצם **כח אחד פרטי לבד**, שאין בו כלילות כל העולמות יחד. (וכן כתוב בעץ חיים...) לכן אין בכח ויכולת המלאך כלל להעלות ולקשר וליחד כל עולם בהעולם הנטוי על ראשיהם, כיון שאינו כלול ומשותף מהם".

פירוש הדבר : מלאך הוא כוח רוחני שברא השי"ת לצורך תפקוד העולם, ולכן אמרו בזוה"ק (השמטות לח"א רנא, א) : "אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין ממונה עליו מלמעלה ושומר אותו שמכה אותו ואומר לו גדל". הווי אומר, שעל כל פרט ופרט מעולם הדומם, הצומח והחי יש כוח רוחני שממונה עליו ומפעילו, כפי שקבע הבו"ת בראשית הבריאה. שיש מלאך שממונה על כל סוג של ברואים, לדוגמא, על כל הפרחים, על כל עצי הפרי וכיוצ"ב. או בעולם החי על כל החרקים, על כל הזוחלים, על המעופפים וכיוצ"ב. כך ביאר הרמח"ל ז"ל בספר דרך ה' (ח"ג פ"ב, א) את הפסוק : "כִּי גִבֹהַּ מִעַל גִּבֹהַּ שָׁמַר וּגְבֹהִים עָלֵיהֶם" (קהלת ה, ז). אבל אין מלאך יכול לשנות את תפקידו ואף לא את דרגתו. אין מלאך גדול יכול לרדת לתפקיד של מלאך קטן ולא קטן לעלות לדרגת גדול. וכך אנו אומרים בקידוש הלבנה : "שלא ישנו את תפקידם"! זאת הסיבה, שהקב"ה שלח שלושה מלאכים לאברהם, מיכאל, גבריאל ורפאל. מיכאל – שבא לבשר את שרה. רפאל – שבא לרפאות את אברהם. גבריאל – שבא

להפוך את סדום (ב"מ פ, ב). ולמה לא עשה את כל המעשים מלאך אחד? הביא רש"י (בראשית יח, ב) את דברי המדרש, "שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות" (בר"ר ג, ב). פירוש הדבר, שמלאך הוא מציאות בעלת כוח אחד ומוגדר, ולא יתכן שיהיו בו שני כוחות. מה שאין כן נפש האדם המורכבת מכל העולמות, כפי שיבואר בהמשך, יש בה כל היישויות והכוחות הנמצאים בבריאה, לכן היא בעלת כוחות אין סופיים.

כמו שביאר מרנא הגר"א ב"אדרת אליהו" על הפסוק (בראשית א, כו): "נַעֲשֶׂה אָדָם": "ביאורו מפני שאדם נברא אחרון לכל הנבראים, לכן אמר הקב"ה אל כל הנבראים שיתנו חלק מתכונתם בגוף האדם. כי הגבורה מיוחדת אל הארי, והמהירות אל הצבי, והקלות אל הנשר, והערמומיות אל השועל. וז"ש בצלמנו כדמותנו שצורת כל המינים יתאחדו במין אדם כדי שיכבשו תחת ידו".

לסיכום, מלאך הוא כח אדיר מעל ומעבר לתפיסתנו, שכן הם מחזיקים ומפעילים את כל היקום האדיר. יש מלאך שמחזיק את השמש הגדולה, אחר שמחזיק כוכב שגודלו פי אלף מהשמש, מלאך גדול משניהם שמחזיק גלקסיה אדירה וכיוצ"ב. ובוזה נבין את הפסוקים:

"כִּי אָרְאָה שְׁמִידָה מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֶתָהּ: מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ" (תהלים ח, ד-ה). "מה אנוש כי תזכרנו - שם אנוש מורה על ההקטנה, האנוש הקטן מאד מצד קוטן גופו וחולשותו מצד שפלות מקומו, מצד פחיתת כחותיו הטבעיים חלוש ההרכבה רפה המזג נותר הקשורים, שכ"ז נכלל במלת אנוש, במה נחשב הוא כי תזכרנו" (מלבי"ם).

משל למה הדבר דומה, הנה אני ניצב ליד אחד מעמודי הבניין, מי יותר חזק אני או העמוד? ברור שהעמוד חזק ממני לעין ערוך, הוא מחזיק ונושא את כל הבניין רב הקומות, ואני בקושי יכול להרים עשרים ק"ג. אבל, בדבר אחד יש לי יתרון עליו, הוא לא יכול לזוז מן המקום, אני יכול ללכת ולבנות עוד בניין כמוהו. אני יכול לטפס ולעמוד על גג הבניין, דבר שהעמוד לא יוכל לעולם לעשות. זה הפסוק הבא: "וַתִּחַסְרְהוּ מַעַט מֵאֵלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תִּעֲטֶרְהוּ" (תהלים ח, ו). רק לו לבדו ניתן כוח הבחירה ולא לשום ייצור אחר. רק הוא יכול לשנות את מצב כל העולמות לטוב או לרע, ולא שום מלאך, אף לא הגדול ביותר.

בעזרת האדם יכול גם מלאך להתעלות

"וגם עליית עצמותו של המלאך על מדרגתו, להתקשר בעולם שעליו, אין תלוי בו בעצמו. לכן נקראים המלאכים 'עומדים', כמו שכתוב (ישעיה ו, ב): 'שְׁרָפִים עֹמְדִים', 'וַנִּתֵּן לָהֶם מִהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה' (זכריה ג, ז)".

ורק האדם לבד הוא המעלה והמקשר ומייחד את העולמות והאורות בכח מעשיו, מחמת שהוא כלול מכולם, ואז גם המלאך משיג עליה ותוספת קדושה

והנה מה שהתבאר שאין המלאך יכול לעלות, אלא שמקומו קבוע ועומד, הוא רק בכוחות עצמו. אבל, בהיותו דבוק אל האדם, על ידי כך שהוא מסייע לו במעשיו הטובים, הרי שבשעה שאדם עולה גם המלאך עולה עמו. משל למה הדבר דומה, בשעה שאדם מטפס ועולה על סולם, הרי שגם מכנסיו וגם נעליו הולכים ומתעלים ביחד עמו. למרות, שבכוח עצמם אינם יכולים לטפס במעלות הסולם אפילו דרגה אחת. הרי, בשעה שהם טפלים לאדם ומסייעים לו במלאכת הטיפוס, נמצא שגם הם מתעלים!

כך גם להיפך, בשעה שאדם עושה מעשים שהם נגד רצון ה', הוא הולך ומתרחק מהשכינה, הולך ויורד לעבר מ"ט שערי טומאה, הרי שגם כל יישות וכוח שמסייעים לו יורדים יחד עמו. ומאחר, ולכל כוח יש מלאך, יוצא אפוא, שגם אותם מלאכים יורדים עמו. עתה נבין את מה שכתב הרמח"ל:

"כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו. ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבוד בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו. הנה שעילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם והמקודש בקדושתו יתברך" (מס"י, פ"א).

בכתבי הגרא"א דסלר זצ"ל (כת"י) נמצא: "שמעתי בשם הגרי"ס ז"ל כי הפרוש הלומד באייששאק [שם עיירה קטנה בליטא] השפעתו מגעת אפילו על החלטות הפרלמנט וכדומה' והיינו בגדר השפעת הרוחניות מצד שמגדלת מידת סייעתא דשמיא על ידי תורתו" (כתבי הסבא ותלמידיו מקלם ח"א, עמ' קו).

הרמב"ם כל הנבראים נוצרו כדי להביא תועלת לקיום האדם

בהקדמתו לסדר זרעים הרחיב הרמב"ם בעומק חכמתו לבאר, שכל הנמצאים בעולם מהדומם, הצומח והחי נבראו אך ורק לצורך ולתועלת האדם. ואף שרבים מסוגי הצומח והחי, אין אנו יודעים מה תועלתם לאדם, הרי שזה רק מחמת קוצר שכלנו ועם הזמן הולך האדם ומשיג יותר ויותר את התועלת שבכולם.

"אך על דרך כלל יש לדעת, שכל הנמצאים שתחת גלגל הירח נמצאו בשביל האדם לבדו. וכל מיני החיות, יש מהם למאכלו, כצאן ובקר וזולתם... וכן העשבים ושאר המינים. וכל מה שתמצא מן החיות והצמחים, שאין להם תועלת מזון, ואין בו לפי מחשבתך, דע שהדבר ההוא לחולשת שכלנו. ואי אפשר לכל עשב, ולכל פרי, ולכל מין מבעלי החיים, מן הפילים עד התולעים, שלא יהיה בהם תועלת לאדם..."

האדם נברא כדי להיזבק בבורא ית' בגוף ובנשמה

ואז ממשיך רבינו ז"ל את מחקרו ההגיוני והמעמיק ומוכיח, שגם לאדם חייבת להיות תכלית כלשהי והיא נמצאת בחלק הייחודי שבו, הלוא היא הדעת, ששיא יכולתה היא החשיבה האלוקית המביאה את האדם להכרה שיש בורא לעולם המנהיג את כל הבריאה בחסד וברחמים.

"וכאשר מצאו שתכלית כל אלו הענינים הוא לטובת האדם, הוצרכו לחקור כמו כן, **למה נמצא האדם, ומה היתה כוונת יצירתו**... והחכמה היא אשר תוסיף על כחו הפנימית ותעתיק אותו ממעלת בוז למעלת כבוד... **והאדם קודם שישכיל וידע, הוא נחשב כבהמה, לא נבדל משאר מין החיות אלא בהגיון... והנכבד שבמושכלות, לצייר לנפשו אחדות הקב"ה**".

ובהמשך מבאר רבינו ז"ל, שעבודת הדעת אינה מספיקה, אלא חייב האדם גם להיות בעל מידות טובות ובעל מעשים טובים.

יוצא אפוא לפי דבריו: שלושת הרבדים התחתונים דומם, צומח וחי, הם בסיס הכרחי וחיוני לתפקוד האדם עלי אדמות, כעובד ה' בכל מעשיו, כש"כ: "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעָהוּ" (משלי ג, ו). ובאופן זה מתחברים כולם לעבודת הבורא, שהרי האוכל והמשקה המזינים את האדם, הופכים לחלק מגופו, שהוא מאפשר לדעתו ונשמתו להתחבר עם השי"ת. כך גם המלבושים אשר הוא לובש והבית אשר בו הוא מתגורר, חיוניים מאוד לקיומו ולתפקודו של האדם.

יעקב מגיע לשלמות בגיל שבעים ושבע 'ולשלמות מבלי חסרון' בגיל תשעים ותשע

כשיעקב אבינו נשלח על ידי אביו ואמו הוא היה בן שישים ושלוש, ואז הלך ללמוד בישיבתו של עבר במשך ארבע עשרה שנה (יעויין רש"י כח, ט) יוצא מכאן, שכשהוא ישן וראה את החלום הוא היה **בן שבעים ושבע**. הצבנו שאלה, למה הראה השי"ת ליעקב את הסולם עם המלאכים שעולים בו, והבוי"ת ניצב עליו?

נלענ"ד, שאפשר להסביר זאת, שאז הגיע יעקב אל השלמות בתורה, ביראה ובתיקון המידות. דבר זה מקבל את הביטוי במספר שבעים ושבע. שהרי כבר ידוע, שהמספר שבע מייצג את השלמות שבעולם החומר, כש"כ המהר"ל בהרבה מקומות (עיי' באר הגולה ב"ב) [174], מספר **שבע הוא שלם**, שיש בו שש הקצוות והנקודה האמצעית. שבעים ושבע מסמל אפוא, שיעקב הגיע כרגע לשלמות חיצונית ופנימית, והוא זה שנקרא "האדם השלם". לכן, הוא משמש מרכבה לשכינה. זה הפירוש "והנה ה' נצב עליו". לאור מה שהתבאר, הוא מהווה אז את הכלי לעליית כל העולמות, דבר המסומל על ידי המלאכים שעולים ויורדים בו.

ובזה תיושב השאלה, למה יעקב לא הלך מיד לבית לבן? מפני, שהוא עדיין לא היה שלם ולכן פחד שמא יפול מדרגתו הרוחנית. אי לכך, הרגיש צורך ללכת לישיבה ו'להתחזק' כדי שלא ינוצח על ידי כוחות הטומאה של לבן. והסיבה שלמד

בדווקא ארבע עשר שנה, מפני שאז הגיעה לגיל שבעים ושבע, ותיקן את עצמו שיהיה שלם בכל עבודת תורה, יר"ש ומידות ואז יכל ללכת ללבן.

ברם, עדיין לא נוסה בכור הבחינה 'בגוב האריות', אצל לבן הרמאי. לכן, סיבבה חוכמתו ית', שהוא יהיה בגלות קשה מאוד עשרים ושתיים שנה. כשהוא חוזר לארץ ישראל הוא **בן תשעים ותשע**, אז מגיע אליו שרו של עשיו להילחם בו ורק כשהוא מתגבר עליו, הוא זוכה לקבל את השם "ישראל". "וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמַר עוֹד שְׁמִי כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׁרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וַתִּזְכָּל" (לב, כח), שהוא שם מעולה ביותר, שכלול בו שמו ית'. ובשל"ה הק' פירש שם זה – "ישר-אל".

רואים אנו דבר מעניין, שגם אברהם אע"ה וגם יעקב אע"ה, הגיעו **לשלמותם בסמוך לגיל מאה** – בגיל תשעים ותשע. **אברהם – קיבל אז את מצוות המילה**, שהפכה אותו לאדם שלם בגוף, שכן הוסרה ממנו העורלה. **יעקב – הפך להיות אדם שלם ברוח**, על ידי שנעשתה לו **'קריאת שם' מפי שרו של עשיו!**

הלוא ידועים דברי חז"ל, שאברהם ניצל בזכות שעתיד לצאת ממנו

יעקב.

"רבי שמואל בר רב יצחק אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא

בזכות של יעקב ... כש"כ (ישעיה כט, כב) 'לֵכֶן כֹּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה

אֶת אַבְרָהָם יַעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם" (בר"ר סג, ב).

נשאלת השאלה, וכי לא היו לאברהם מספיק זכויות כדי להינצל? אותו אדם שהכתוב הגדיר אותו כ'גדול בענקים'? פירשו המפרשים, שתכלית הבריאה היא האדם השלם. ועם עוצם דרגתו של אאע"ה עדיין אל השלמות לא הגיע. רק הדור השלישי, יעקב, זכה לשלמות ולכן בחינתו היא **"תפארת"**, כמו שאמר רבינו הקדוש: **"אִיזוּהִי דִרְךָ יִשְׂרָאֵל שְׂיָבוֹר לֹא הָאָדָם, כֹּל שֶׁהִיא תִפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ וְתִפְאֶרֶת לֹא מִן הָאָדָם"** (אבות ב, א).

ואכן כותב המהר"ל (נצח ישראל, פני"א): **"כי מאה הוא מספר שלם מורה על**

שלמות מבלי חסרון". הווי אומר, שבע הוא שלמות אבל עדיין יש בה חסרון, אבל במאה אין שום חסרון לכן קבלו את 'הליטוש' האחרון בגיל תשעים ותשע.

ארבע דרגות בבני אדם. ליעקב הדרגה הגבוהה ביותר

כתב הגאון רבי יצחק איזיק חבר זצ"ל, מתלמידיו המובהקים של רבינו

הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל, בספר "אור תורה" (אות לח):

"ארבעה שמות יש לאדם: אנוש, גבר, איש, אדם... כי כאשר הוא ח"ו

רשע גדול מסתלקים כל חלקי הנפש דקדושה... ואז הוא במדרגת **אנוש**

שנפשו חלושה מאוד, ויחסר א' מבחי' **נח"ש** [כוונתו, שהגימטריא של 'אנוש' היא אחד

פחות מנחש המסמל את שיא הטומאה], והוא הנקודה הנשאר בו שעדיין לא נכרת הנפש

לגמרי...

בחינה ב' נקרא **גבר**, והוא בחינת הבינונים שאחוזים בעץ הדעת טוב ורע, לפעמים מטה לטוב ולפעמים לרע וזה וזה שופטם ולכן נקרא גבר שלפעמים הוא **מתגבר** על יצרו אבל עדיין לא הכניע ליצרו לגמרי...

בחינה ג' נקרא **איש**, והוא מדרגת הצדיקים אשר מלאים זכיות, ונקרא **איש** שמתגבר על יצרו וכבשו תחתיו עד שהכניעו כמו שנאמר: 'ה' אִישׁ מִלְחָמָה' (שמות טו, ג) 'כִּי כָאִישׁ גְּבוּרָתוֹ' (שופטים ח, כא). [הרי, שהמילה 'איש' מסמלת חוזק]... אבל עדיין אינו בתכלית שלימות האדם מאחר שיש בו מיעוט עונות ונקרא איש...

אבל בחינה ד' הוא **הצדיק הגמור הדבוק בתורה ואינו סר ממנו לעולם**, שבזה הוא מתגדל ומתקדש לגמרי, וסר ממנו כל סיג וכל טומאה, ונשלם בחינת המדבר שבו... והוא מרוחק לגמרי מעניני עוה"ז, והוא דבוק בשמו ית' והוא התכלית, שבזה נקרא לו שם **אדם** מלשון: 'אָדָמָה לְעֶלְיוֹן' (ישעיה יד, יד)... **והוא צורתו של יעקב** החקוקה בכסא הכבוד שהוא **פני אדם שבמרכבה**, לכן קראו הקב"ה ליעקב אל... ויאתא במדרש (ויק"ר לו, ד) שאמר הקב"ה עולמי עולמי מי בראך יעקב בוראך כו', שהוא מקיים כל הבריאה... וזכה לזה יעקב בזכות שהיה יושב אהלים (בראשית כה, כז), והוא השלים מדריגת אדם שפגם על ידי הנחש בדבורו... ולכן אמרו רז"ל (תענית ה, ב) שיעקב אבינו לא מת, שהיה דבוק בעץ החיים כמו אדם הראשון קודם חטאו'.

בכך נבין למה נאמר 'וה' ניצב עליו'. שהלוא התמיהה היא, וכי הקב"ה ניצב על סולם? אלא, על פי מה שהתבאר, הסולם היא נשמתו של יעקב, אשר הוא האדם השלם ולכן, הקב"ה נמצא עליו. שהרי האבות הק' הם המרכבה, אשר הם הבסיס להשראת השכינה. הבחיר שבאבות הלוא הוא יעקב ולכן, הוי"ה ניצב עליו!

סיכום: מה מסמל הסולם בחלום יעקב. אדם או מלאך, מי גדול ממי? מה הוא מלאך ובמה אדם גדול ממנו. בעזרת האדם יכול גם מלאך להתעלות. הרמב"ם כל הנבראים נוצרו כדי להביא תועלת לקיום האדם. האדם נברא כדי להידבק בבורא ית' בגוף ובנשמה. יעקב מגיע לשלמות בגיל שבעים ושבע 'ולשלמות מבלי חסרון' בגיל תשעים ותשע. ארבע דרגות בבני אדם. ליעקב הדרגה הגבוהה ביותר.